אחר כותלנו

עלון בוגרי ישיבת "הכותל" ◆ פרשת "חיי - שרה" תש"ע ◆ מספר 19

פתיחה — הרב אהרון מורה

אב המון גויים וצרכי המגזר

"וְלֹא יִקָּרֵא עוֹד אֶת שִׁמְךָ אַבְרָם וְהָיָה שִׁמְךָ אַבְרָהָם כִּי אַב הֲמוֹן גּוֹיִם נְתַתִּיךָ... וּמְלָכִים מִמְּךָ יֵצֵאוּ" (בראשית יז,ה-ו) ורש"י שם "ועכשיו אב לכל העולם". אכן אברהם אבינו הוא אב המון לכל הגויים.

והנה אם נסקור את ג' פרשיות השבת האחרונות על י"ג פרקיה וג' מאות ושלשים פסוקים, נמצא כי עיקר פעילתו של אברהם אינה עוסקת ב"אַב הֲמוֹן גּוֹיִם", אלא רק בצרכי המגזר הפרטי המשפחתי או בצורך הכללי, אבל רק של א"י ויוצאי חלציו. בפרשת לך-לך אמנם עיקר פעילותו של אברהם מתייחסת לדאגה לזולת, אבל, דוק ותמצא שכל היקף פעולתו הוא רק בא"י, שהרי כל עניין סדום הוא משום מעלתה של א"י, וכדברי הרמב"ן (בראשית יט,ה): "ודע, כי משפט סדום היה למעלת ארץ ישראל, כי היא מכלל נחלת ה' ואינה סובלת אנשי תועבות". וכן מלחמתו עם ארבעת המלכים הוא רק בתור צרכי המגזר, "וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אָחִיו וַיָּרֶק אֶת חֲנִיכָיו יְלִידֵי בֵיתוֹ... וַיִּרְדֹּף עַד דָּן" (בראשית, יד,יד).

בפרשת וירא ובסוף פרשת לך לך ברית מילה, אשר עניינה להבדיל את אברהם העברי מכל שאר העולם "וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדָּבָר הַזֶּה לָתֵת אֶת אֲחֹתֵנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ עָרְלָה, כִּי חֶרְפָּה הִוא לָנוּ" (לד,יד), וכן מהעבר השני, הגוי מבין כי אנו עם נבדל וצריך להתרחק מעבר לעבר מזרע אברהם העברי: "וַיָּשִׂימוּ לוֹ לְבַדּוֹ וְלָהֶם לְבַדָּם וְלַמִּצְרִים הָאֹכְלִים אִתּוֹ לְבַדָּם כִּי לֹא יוּכְלוּן הַמִּצְרִים לֶאֱכֹל אֶת הָעִבְרִים לֶחֶם כִּי תוֹעֵבָה הִוא לְמִצְרָיִם" (מג,לב).

בפרשת חיי שרה המסיימת לספר לנו על אברהם אבינו, מוצאים אנו דאגה עוד יותר מצומצמת, אפילו למגזר אין יחס, אלא רק לצרכי המשפחה. אברהם איש המשפחה הבא לבכות על אשתו. אברהם הקונה קרקע אחוזת קבר לאשתו ולעצמו כדי להציב להם יד ומקום בא"י. יתירה מזו, התורה מספרת על שליחות אליעזר להביא אישה ליצחק, בהרחבה יתירה וכן כפילות הספור. שליחות המראה כי רק משפחה אחת מתאימה לזרע אברהם. ואיה ואיפה כל המון הגויים שאמורים לצאת מאברהם אבינו, לאן נעלמו רבואי הרבבות של הנפש אשר עשו בחרן.

לאור כל הנ"ל, קמה וגם נצבה מהו חלקו של אברהם אבינו כאב המון גויים ולא רק כאב למגזר אחד בעולם.

והנה, אתה המתבונן תראה כי י"ג פרקים ובהם ג' מאות ול' פסוקים עוסקים רק בצרכי המגזר. ורק בפרק כ"ה בסוף

המשך בעמ' 3

סיפור מן ההפטרה — הרב ישעיהו הדרי

קיימא לן משמו של האדמו"ר מקוצק: פרשיות החורף מכוסות באדרת כבדה. ועל זה הדרך נאמר שגם ההפטרות מתכנסות מתחת לאותה אדרת. הדאגה להמשך השרשרת ההיסטורית משותפת לפרשה ולהפטרה. אמנם, לא מהצד האישי – פרטי כזקן המבקש להוריש את פרי עמלו לצאצאיו, אלא כבעלי נכסים רוחניים וירושה ערכית שמבקשים היוצרים להעבירם לדורות יבואו. וכך הסכימה גם דעת עליונה. כך קראנו בפרשה הקודמת "כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה'" (בראשית יח,יט). את הדאגה לרצף ההיסטורי מצינו גם אצל אברהם בפרשה וגם אצל דוד בהפטרה, ומכאן טבעו חז"ל במדרשים מערכת השוואות בין אברהם לדוד, כך בייחסם לצאצאיהם, אברהם אל ישמעאל, דוד אל אדוניהו, כך ביחס למקור "פתגם העולם" (ב"ק צ"ב ע"ב) וכך במטבע משותף של הברכה: מגן אברהם, מגן דוד.

מקורו של הביטוי "מגן אברהם" בלשון התורה "אַל תִּירָא אַבְרָם אָנֹכִי מָגֵן לָךְ" (בראשית טו,א) ומקורו של הביטוי "מגן דוד" בשירת דוד עצמו "וַתִּתֶּן לִי מָגֵן יִשְׁעֶךָ" (ש"ב כב,טו. תהלים יח,לו). על עצם השימוש בברכת ההפטרה במטבע זו למדו חכמים (פסחים קיז ע"ב) מהפסוק הנזכר בנביאים "וְעָשְׂתִי לְךָ שֵׁם גָּדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בָּאָרֶץ" (ש"ב ז,ט) ופירש הרשב"ם "נתן הנביא אמר לדוד כן מפי הקב"ה שכשם שחותמים במגן אברהם חותמים במגן דוד הגדולים. אברהם, יצחק ויעקב ואף על גב דבשלושתם לא חתמינן, היינו לפי שאין חותמים בשניים כדכתיב "וְהָיֶה בָּרָכָה" (בראשית יב,ב) מיהו שלושתם נזכרים בברכת אבות, אבל דוד שהוא יחיד בברכה הקבועה לו במי יחתמו אם לא במגן דוד". בעקבות הדברים כתב בעל עיון יעקב "צריך לעיין מאיזה טעם מסיימים רק מגן אברהם, הלא יעקב היה בחיר שבאבות, אלא שברא מזכא אבא לכך זכות יעקב ויצחק שיסיים במגן אברהם שהוא משולש בזכותם, וגם דוד נתבשר שהוא לא יבנה בית המקדש רק שלמה בנו וע"י בנו יזכה הוא לשם כשם הגדולים שיאמרו מגן דוד כמו אברהם ממש, וזה שאמר "בְּנִי, אִם חָכַם לִבֶּךָ יִשְׂמַח לִבִּי גַּם אָנִי" (משלי כג,טו)".

מבעל "ערוך השולחן" נדפס קונטרס דרשות בשם "קול בן לוי" (בצמוד ל"ערוך השולחן" הלכות נדרים) ושם (בדרוש ז') כתב: "לדעתי, על אברהם ודוד חותמים בברכת מגן אברהם מגן דוד מפני שאברהם ודוד היו להם שונאים רבים, אברהם מצד האמונה שרדפו נמרוד וכל דורו כמו שכתב הרמב"ם בספר המורה ודוד מצד גודל המלחמות שהיו לו והקב"ה גנן עליהם והצילם, לכן מודיע הקב"ה שהכל בשביל אהבתם וזהו שאומרים מגן דוד מגן אברהם".

הפרשה בהלכה - קידושי רבקה הרב לירון

בפרשנות חז"ל ובראשונים מצינו ד' שיטות ביחס למעשה שליחותו של אליעזר לקחת אישה מחרן ליצחק.

א. מפירוש החזקוני (בראשית כד,י) משמע שאליעזר היה שליח בין לקידושין ובין לנישואין שכתב: "ויקח העבד עשרה גמלים להרכיב עליהם עשרה אנשים לברך ברכת אירוסין ונישואין".

ב. בפרקי דרבי אליעזר (פט"ו) משמע שאליעזר שליח לנישואין היה שנאמר: "ויברכו את רבקה וכחזן שהוא עומד ומברך את הכלה בחופתה כך עמדו ברכו את רבקה" (בביאור הרד"ל העיר שמלשון הפרד"א משמע שהיא ברכת נישואין והטעם לפי מה שמבואר בכתובות דף מח' ע"ב דמשמסר האב לשלוחי הבעל הוי כנכנסה לחופה).

ג. במסכת כתובות (ז ע"ב) נלמד המקור בברכת חתנים בעשרה מבועז שנאמר: "ויקח עשרה זקנים מזקני העיר ויאמרו שבו פה". והקשו שם בתוס' (ד"ה שנאמר) שבמסכת כלה נלמד המקור לברכת חתנים בעשרה מהפס' "ויברכו את רבקה" ותרצו בתוס' כי מבועז לומדים ברכת נישואין בעשרה ומרבקה נלמד ברכת אירוסין בעשרה. וכתבו התוס' שממעשה רבקה יש ללמוד כי מברכים ברכת אירוסין אף במקדש ע"י שליח שהרי אליעזר שליח קידושין היה כמבואר עפ"י מסכת כלה הנ"ל (בהמשך דבריהם כתבו התוס' דקרא אסמכתא בעלמא היא ומפשט הכתובים משמע כי אין מדובר בברכת אירוסין אלא בברכה הכתובה להלן (כד', ס') אחותנו את היי לאלפי רבבה ואם כן אין ראיה שאליעזר היה שליח לקידושין).

על שלשת שיטות אלו ניתן להקשות כמה קושיות עפ"י הגמרא במסכת קידושין (מא):

א. כיצד יתכן שאברהם שלח שליח לקידושין או נישואין עבור יצחק הרי: "אמר רב יהודה אמר רב: אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, ורחמנא אמר: ואהבת לרעך כמוך"?

ב. עוד שם בגמ': "אמר רב יוסף: מצווה בו יותר מבשלוחו".

ב' דינים אלו אף נפסקו להלכה ברמב"ם (הל' אישות פ"ג הי"ט): מצוה שיקדש אדם אשתו בעצמו יתר מעל ידי שלוחו, וכן מצוה על האשה שתקדש עצמה בידה יתר מעל ידי שלוחה... וכן האיש...ולא יקדש אשה עד שיראנה ותהיה כשרה בעיניו שמא לא תמצא חן בעיניו ונמצא מגרשה או שוכב עמה והוא שונאה". ובשו"ע (אב"ע סי' לה ס"א): "האיש יכול לעשות שליח לקדש לו אשה, בין אשה סתם בין אשה פלונית, ויאמר לה השליח: הרי את מקודשת לפלוני. אבל אם אפשר לו לקדשה בעצמה, אסור לקדשה ע"י שליח, אלא אם כן מכירה, שמא אחר כך ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו. ומכל מקום אע"פ שמכירה, מצוה שיקדשנה בעצמו, אם אפשר".

ג. גם בנוגע לעצם שליחותו של אליעזר יש לשאול ששם בגמ' נאמר: "דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן: אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אשה, לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין! גם דין זה נפסק להלכה ברמב"ם (הל' אישות פ"ג הי"ז): "הכל כשרין לשליחות חוץ מחרש שוטה וקטן... אבל העבד אע"פ שהוא נעשה שליח לדבר שבממון הרי הוא פסול לשליחות הקידושין והגיטין לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין. והובאו דבריו בשו"ע (אב"ע סי' לה ס"ו).

ד. בב"י (אב"ע סי' לה ס"א) כתב בשם ספר התשב"ץ: "כתב מהרי"ק בסימן קע"א (בדפו"י, ולפנינו סי' קע) כתוב בספר תשב"ץ (קטן סי' תנב) אדם שקידש ארוסתו על ידי שליח אין לו לקדשה אחר כך על ידי עצמו שלא להוציא לעז על קידושין על ידי שליח שיסברו העולם שאינם קידושין" על פי חלק ממקורות חז"ל (תורה שלימה אות רמז' "ויקח את רבקה בקידושין ותהיי לו לאשה בנישואין") עולה כי יצחק קידש שוב את רבקה לאחר פגישתם ואם כן כיצד עשה זאת?

בעקבות קושיות אלו נראית מאד שיטתו של בעל המושב זקנים (מבעלי התוס') על התורה שכתב שאליעזר לא היה שליח לקידושין או נישואין אלא היה שליח בעלמא להביא את רבקה. ואכן כך הובא גם בחומש תו"ש (שם): "ויקח את רבקה בקידושין ותהיי לו לאשה בנישואין". כך גם ביאר הנצי"ב (העמק דבר בראשית כד,סז): "ויקח את רבקה קידשה שנית, דבאמת קידושי העבד בתורת שליחות לא מהני בדין תורה כדאיתא בגיטין דעבד אינו נעשה שליח לקדש ולגרש ולא הועיל אלא לעניין שתהא מיועדת ליצחק... ע"כ קידשה שנית".

האם ניתן ליישב את ג' השיטות האחרות אליבא דהלכתא?

בביאור ב' הקושיות הראשונות יש לבאר את גדר גבולות האיסור. רש"י (קידושין דף מא' ע"א ד"ה בהא איסורא) מבאר שהאיסור נוהג רק במקום שהיה יכול לקדשה בעצמו, משמע שאם א"א לו לקדשה בעצמו, מותר לכתחילה ע"י שליח. כך פוסק הטור (אב"ע סי' לה) ומבאר בב"י שנקרא אינו יכול אם האשה נמצאת במקום רחוק, או כאשר אינה יוצאת מביתה מפני שכל כבודה בת מלך פנימה, בכה"ג, אין להימנע מלקדשה בגלל הטעם הזה שאינו יכול לראותה. בעקבות דברי רש"י והטור יש לבאר את דברי השו"ע "אם אפשר", שהאיסור נוהג רק במקום שאפשר לו לקדשה בעצמו משמע שאם א"א הדבר מותר.

לפי זה, ביאר ה'רינת יצחק' (חיי שרה עמ' קט) "י"ל דלא היה אפשר ליצחק לצאת לחו"ל, וכמו שכתב רש"י (בראשית כו,ב) שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך... ולכך הותר לו לקדשה בלי ראות אותה, וכמו כן קידשה ע"י שליח ואף דמצוה בו יותר מבשלוחו כיוון שלא היה אפשר לקדשה בעצמו.

ביחס לחשש בגמ' של שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו ביאר הרינת יצחק (שם עמ' קי) על פי דברי הנודב"י (אב"ע סי' ע"ז) שאם גמר בדעתו שהוא מרוצה אפילו ימצא בה דבר מגונה אין כאן איסור לקדשה כשלא ראה אותה מקודם וכך י"ל אף אצל יצחק.

ביחס לקושיא השלישית ביאר בספר 'פרדס יוסף' (חיי שרה עמ' שצה) כי הא דקי"ל שאין העבד נעשה שליח על קידושי אישה הוא דווקא בשביל איש אחר שאינו רבו אבל לרבו יכול לקדש, דלא מטעם שליחות הוא רק משום דיד העבד כיד רבו (כך ביאר גם הרב כשר בתו"ש בהערות לאות מ'. וע"ע בזה מנחת אשר לבראשית סימן כז' סע' ז'). אך הקשה על זה שם

המשך בעמ' 3

מתוך השיחה השבועית
הרב אביגדר הלוי נבנצל

מידותיו של לבן אינן מן המשובחות. הוא איננו דובר אמת, מרמה בעניני ממונות, חשוד על שפיכות דמים (רצה להרוג גם את אליעזר וגם את יעקב ובניו), וכידוע, היה גם עובד עבודה זרה (עי' רש"י שם, יט). ובכל זאת, יש לכאורה גם נקודה אחת חיובית אצל לבן - כבוד לאלוקות. כשנדמה לו ללבן שיעקב גנב את התרפים, הוא רודף אחריו וזועק: "למה גנבת את אלהי" (שם, ל). אמנם עבודה זרה היא עבירה חמורה מאד, מן העבירות שצריך ליהרג ולא לעבור עליהן, ובכל זאת יש גם צד חיובי בכך שאדם מכבד אלהות, ולו פסולה ואסורה. ניתן לראות מכך, שישנה באדם זה הערכה ונטיה לרוחניות, ואין צעדיו מונחים משקולים גשמיים בלבד. ואולם התורה מגלה לנו שגם מידה זו לא היתה ללבן. כשלבן מזמין את אליעזר לביתו, אומר לבן לאליעזר: "למה תַעֲמֹד בחוץ, ואנכי פִּנִּיתִי הבית" (שם כד,לא) - פיניתי מע"ז (רש"י שם). אין תרפים אצלי בבית, הבית שלי הוא "גלאט כשר", בלי שום בעיות. מה קרה כאן? כיצד סילק לבן מביתו את התרפים החשובים לו כ"כ, שכ"כ טרח אח"כ לחפש אותם ולהשיבם אליו? האם אין לבן אדם עקבי בדעותיו? התשובה היא, שלבן אכן עקבי בדעותיו. אלא שבראש סולם הערכים של לבן לא עומדת האמונה... אלא הכסף. כסף חשוב בעיני לבן יותר מן התרפים... כאשר הענינים מתנגשים עם הערך של "כסף" - הכסף קודם לכל. כי על שלושה דברים העולם (של לבן) עומד, על הכסף על הממון ועל הבצע, ורק אחריהם עומדים שאר הערכים. ולכן, בשביל כסף מוכן לבן לשקר, מוכן לרמאות, מוכן להרוג, ומוכן גם לזרוק את אלהיו מן הבית...

אדם בונה לעצמו במידת מה את סולם הערכים שלו. יש אדם שמעריך מאד את מידת האמת, יש אדם שמעריך מאד את מידת החסד, כל אדם בונה לעצמו סולם ערכים משלו. כמובן, שבקביעת סולם הערכים שלנו צריכים אנו להתחשב קודם כל בסדרים שהתורה קבעה לנו, שאותם אין לשנות... אנו אומרים בכל יום בתפלה: "ותן חלקנו בתורתך"... יש שפירשו תפלה זו באופן אחר: לכל יהודי יש הרי חלק מיוחד בתורה, המיועד לו. אמנם התורה היא "מורשה קְהִלת יעקב" (דברים לג,ד), וביורשים הרי נחלקו בגמ' אם "יש ברירה" או "אין ברירה", היינו: האם כל יורש יורש בעצם את כל הירושה, או רק את חלק הירושה המגיע לו, אבל בתורה ודאי "אין ברירה", כולנו ירשנו את כל התורה כולה, וכל יהודי חייב בכל תרי"ג המצוות, א"א לבחור מה לקיים ומה לא לקיים. ובכל זאת, לכל יהודי יש חלק מיוחד בתורה.

פרשת חיי שרה יש **רק** ד' פסוקים העוסקים באברהם הנושא נשים אחרות שמהן נפוצו העמים, דבר הבונה את ה"אַב הֲמוֹן גּוֹיִם". לא עוד משפחתו המצומצמת, לא עוד רק המגזר אלא היציאה להמון גויים.

מה פשר תופעה זו? הפשר הוא בהבנה היאך הדרך והאופן להשפיע על הכלל, האם נכון הדבר שנפעיל את כל עצמותינו למען הכלל, או שמא בשלב א' והוא השלב הארוך והמשמעותי ביותר צריך לדאוג לעולם הפנימי, להתבודד בעולמה של תורה, להמיק בידיעת ה' ומהות הנשמה, ורק אז אפשר לצאת ולתרום לכלל. האם אנו בחברה יודעים את זה, או שמא מרוב הרצון לא להישאר מגזריים, אלא אדרבא, להתערב בכל מערכי החיים כדי לתרום ולעשות, וכיוון שזה נעשה באופן בוסרי וללא הכנה מתאימה נאבד את שני העולמות. אברהם אבינו למד אותנו באיזה מסלול לבחור. ואתה הקורא הנעים תן לבבך ונפשך כדי לקיים את דברינו, ובזה נהפך כולנו לשפה אחת ולדברים אחדים לעבודתו יתברך.

טרם צאתי מכתיבת דברים אלו, ראה כי ככל הנ"ל נכתב באורות הקודש (חלק ג', עמ' רס"ט – רע): "יש שעות שאדם חש שנכנס רוחו כולו בקרבו פנימה, מאד הוא מרוכז אז בעצמיותו. העולם החיצוני איננו פועל עליו מאומה, הוא קשור ההתבודדות הפנימית. אם יבוא אחד ויבקרהו מבחוץ לא ידע את העשוי ברוחו, הוא יוכל לדון עליו הרבה מצדו השלילי, איך שאיננו חברותי, איך שהוא מתרחק מן הבריות ואיך שהכל, כל העולם וכל החיים, הכל מוזר לו. ובאמיתיות רוחו בקרבו הוא מרגיש הרמוניה גדולה ואחודה, בפנימיותו טוב טוב לו מאד, השקט הנכסף, שכל העולם רודף אחריו, שרוי הוא אז בתוכו, והוא באמת יושב אז ברומו של עולם. **ויש לשער שהנקודה החיה העזיזה שבתוכו פועלת היא בלא יודעים על הסביבה יותר ממה שכל אגיטציה רעשנית יכולה לפעול ולעשות.** וכמו שהדבר נוהג באיש יחידי נוהג הדבר באומה בשלמותה. כשרוח ישראל מתכנס יפה בפנימיותו הרי הוא מרגיש שלמות עליונה בקרבו, בונה הוא אז עולמו, אינו רודף להיות הומה ושואג בעולם, אבל רוחו בפנימיותו מתרענן, חייו פועמים בחזקה, והוא יודע את כחו, ואז פועל הוא בעולם, על ידי מה שפועל בעצמו... כעת העבודה דרושה להחיות הרבה את רוח ישראל פנימה, להשתמש בכל הכחות, בין הפנימיים בין החיצוניים, לתורך ריכוז הרוח. וההערות תלכנה עד כדי הרגשה של הוד המנוחה הפנימית, וירא מנוחה כי טוב. כל מה שהאדם יותר גדול, צריך הוא יותר לחפש את עצמו, יותר מסתתרת היא מהכרתו נשמתו העמוקה, עד שהוא צריך להרבות בהתבודדות, בהתעלות הרעיון בהתעמקות המחשבה, בהשתחררות הדעה, עד שסוף כל סוף תתגלה אליו נשמתו.

שאליעזר קידש עבור יצחק ולא היה רבו? וביאר שאברהם כתב שטר מתנה ונתן את כל אשר לו ליצחק וגם עבדו בכלל זה ואכן כך אליעזר עונה לרבקה כששאלתו "מי האיש הלזה..."", "הוא אדוני" על יצחק.

ביחס לקושיא הרביעית ניתן ליישב על פי המשך דברי הב"י (אב"ע סי' לה סס"א) שכתב: "והגיה ר"פ על זה מיהו היכא דקידושין הראשונים היו בלא מנין יכול לקדש פעם אחרת בשעת נישואין כדי לברך ברכת אירוסין בעשרה עכ"ל. וכ"כ בארחות חיים (הלכות קידושין סי' כא) ובמרדכי פרק האיש מקדש (סי' תקו)."

לפי זה ניתן לומר כי אליעזר אמנם קידש את רבקה בחרן אך יצחק חזר על מעשה הקידושין בסמוך לנישואין שהתקיימו בוודאי במנין (הסבר זה אינו מתיישב עם החזקוני שאליעזר לקח עימו מניין אנשים לחרן לצורך ביצוע מעשה הקידושין שם).

ואולי ניתן לומר כי כל החשש ללעז כאשר חוזר על מעשה הקידושין הוא מפני הרואים שיאמרו שמעשה קידושין ע"י שליח אינו חל אך כל זה הוא במקום שיש ציבור שהלכות אלו נוגעים להם, במקרה של יצחק הל' הקידושין נגעו רק לו וממילא החשש ללעז לא קיים בכה"ג.

"ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה" מבאר הרש"ר הירש כי הנישואין בישראל אינם שיא הפריחה אלא השורש לאהבה, ככל שהוסיפה רבקה להיות אשתו של יצחק כך גדלה אהבתם.

המשך מעמ' 1 - אב המון גווים וצרכי המגזר

המשך מעמ' 2 - קידושי רבקה

בינה במורשת

(קטע מהספד בישיבת הכותל ב"שלושים" לר' אריה בינה שניתן ע"י הרב ישעיהו חיים הדרי)

...ר' אריה לא היה מהדברנים, נהפוך הוא, שתקן מופלג היה. אמנם משפתח לדבר, היו הכל עושים אזנם כאפרכסת לשמוע ולהבין, הן את דבריו והן את שתיקתו. זכר לדבר בפרשיותינו. מאז שתיקתה של רחל אחזו צאצאיה בפלך השתיקה, כך יוסף וכך בנימין, ושאל על כך בעל שפ"א הלוא רחל יסודה בעלמא דאיתגליא והשיב: "אכן יש לומר דהיא הנותנ, כמ"ש בשם 'ישפה', יש פה ואיננו מגיד, זה ששולט על הפה נקרא יש פה, ולו מגלין סתרי תורה, לכן רחל שתפסה פלך שתיקה היא מכוונת לעלמא דאיתגליא, וכן 'דבר המלוכה לא הגיד' והמלוכה הוא עולם הדיבור, ומנהיג נקרא דבר וצריך להיות לו מידת השתיקה" (לקוטים ויצא, עמ' 42) (במאמר המוסגר ייאמר כאן בשבחה של הרבנית רחל ז"ל, אשתו של ר' אריה שליוותה בשתיקה גדולה ובמסירות אין קץ את מפעל חייה של בעלה).

אכן ר' אריה מאופק היה, לא ספר הרבה על ילדותו בתקופת סלונים, אולם מהמעט שסיפר שמענו על אביו מלמדו כפשוטו, ושמענו על היותו בן-ישיבה שמאז ימי שחרותו הראשונים. אפילו את יום הבר-מצוה חגג בישיבה, רחוק מבית ההורים. בידיו הצעירות החזיק את אותו ספר תורה זוטא, אותו פתק שכתוב עליו "תורה צוה לנו משה" והוא ששימש לו כתמרור בכל דרכי חייו. מפסגות שהגיע אליהן ר' אריה במהלך חייו נמצאנו למדים שאמנם כן, מוכן היה, כלשונו של המהר"ל, לאותה מעלה של העמדת תלמידים הרבה, מכוחה של אותה גירסא דינקותא. מכוחה הוא הגיע למכפלה של בתי מדרשות, למכפלה של ר"מים-מלמדים, למכפלה של תלמידים. אותם פנים מרובות של "תורה צוה לנו משה" ששירטט וכתב ר' אמי על ארבע מאות פיסות קלף, הם המשמשים אף בהתמודדות עם פניו המרובות של עשו. אכן בפרצופים "עשוויים" רבים נתקל ר' אריה בשנות חייו. בעולם היהודי שלפני למעלה משבעים שנה נשבו רוחות שהישיבה וערכיה, התורה ומסורתה, קהילת יעקב ומורשתה, כל אלה עמדו בסתירה להשקפת עולמם והם ביקשו לעקרם, ואם לא לחלוטין, אזי למחצה, לשליש ולרביע. ר' אריה גבור היה, גם כפשוטו של המושג וגם בהוראתו הפנימית. מכוחה של המורשה הוא נאבק בכל אותם מפריעים, כך באותן שנים רחוקות של שנות הנערות והבחרות בתקופת ישיבת מיר, כך בתקופת העליה לא"י, כך בלחימה כפשוטה עם צאצאי העמלקי בדורנו וכך בהנחלת המורשה הן בכפר הרא"ה, הן בירושלים, הן בגולן, הן במדבר יהודה והן בגליל.

התעסקות מוחלטת זו של ר' אריה בתורה בכל גלגולי חייו, יסודה באוקימתא נוספת שבא במכילתא (ליתרו, י"ח, כ"ה) "שלושה דברים ניתנו על תנאי: א"י, וביהמ"ק, ומלכות ב"ד, חוץ מספר תורה שנאמר: 'תורה צוה לנו משה, מורשה'". בעימות זה שבין ערכים ממלכתיים מותנים לבין ערכי התורה המוחלטים, סלל ר' אריה דרך מיוחדת, בתנאים מיוחדים כשמעמדו המיוחד בעולם הישיבתי מסייע לו לעמוד בכל התנאים. מחד, להיות מנאמני ביתו של ראש ישיבת מיר, ר' אליעזר יהודה פינקל ולהתכנות בפיו: ר' אריה הרי הוא ה"אונזרער" רוצה לומר: "משלנו". כשהיה ר' אריה חוזר באזני על ביטוי זה, אפשר היה להבחין בקורת רוחו מהגדרה זו של ראש-הישיבה הישיש, "משלנו" בלי תנאי, כך בעולם התורה; ומאידך, היתה דמותו של ר' אריה כנכס צאן ברזל בעולם הארצישראלי-ממלכתי והכל ראו בו "משלנו"; "משלנו" בתנועת הנוער; "משלנו" במערכות הבחירות; "משלנו" בהתיישבות; "משלנו" בבריגדה היהודית במלחמת העולם השניה; "משלנו" בשבי הגרמני; "משלנו" בביצוע צו חכמים: עמדו ומילאו את ארץ ישראל בתורה (ב"ר, ס"א, ג').

מערכת העלון
אחראי בוגרים **אביעזר סוויל**
עורך תוכן **עופר סיון**

העלון נבנה תוך כדי תנועה, לכן נשמח לקבל הארות והערות
Misrad@hakotel.org.il

ישיבת הכתל - היכל וואהל
ת.ד. 603 ירושלים
91006
Tel: 02-6288175
Fax: 02-6271180
Www.hakotel.org.il